

**PODKARPACKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
W RZESZOWIE**

**35-064 Rzeszów, ul. Targowa 1
tel./fax 0-(17) 852-86-51
e-mail: sekretariat@pbpp.pl
www.pbpp.pl**

**UWAGI DO EKSPERCKIEGO PROJEKTU KONCEPCJI
PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO
ROKU 2033**

**I. DIAGNOZA STANU PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA
POLSKI; UWARUNKOWANIA I KIERUNKI PRZEKSZTAŁCENÍ.**

ad. 1.4. Struktura przestrzenna i funkcjonalna systemu osadniczego.

Zakwalifikowanie tylko części ośrodków jako krajowe i ponadregionalne, natomiast pozostałych ośrodków wojewódzkich jako regionalne uważa się za nieprawidłowe; brak jednoznacznego nazwania ośrodków subregionalnych; brak uwzględnienia przedstawionej hierarchii na mapie nr 6 „Obecna sieć osadnicza”.

ad. 1.5. Główne składniki systemu osadniczego.

W przedstawionej diagnozie brak jest wyraźnie określonych szczebli układu hierarchicznego ośrodków i konsekwencji w posługiwaniu się nim w dalszej części opracowania. Przyjęto schemat hierarchii ośrodków jako: krajowe i ponadregionalne – 10 miast; regionalne – 10 miast w tym Rzeszów; subregionalne – 34 miasta oraz miasta powiatowe - 245 ośrodków, pełniące rolę ośrodków na poziomie subregionalnym i lokalnym.

Dla identyfikacji poszczególnych ośrodków tak przedstawiona hierarchia powinna konsekwentnie być używana w dalszej części opracowania. Tymczasem autorzy (rozdziały I.1.6, I.1.7, I.1.8) posługują się nazewnictwem „duże miasta”, „największe ośrodki miejskie”, „metropolie”, „średnie miasta”, „małe miasta” bez ich zdefiniowania.

W diagnozie brak wyartykułowania (uszeregowania) wzajemnych relacji pomiędzy ośrodkami ponadregionalnymi oraz naturalnego i zwrócenia uwagi na historyczne ciężenie ośrodków mniejszych do większych, np. związków Rzeszowa i innych miast Podkarpacia z ośrodkiem krakowskim. Braki te rzutują na dalszą część opracowania dotyczącą celów strategicznych i perspektywy na 2033 – nie mówi się o wzmocnieniu i uzupełnianiu wzajemnych powiązań ośrodków krajowych i ponadregionalnych oraz ich powiązaniach z ośrodkami regionalnymi czy subregionalnymi, np. Podkarpacie związane było zawsze z południowym pasmem Polski.

ad. 2.3. Przestrzenne zróżnicowanie struktury działowej gospodarki.

Wpisano:

Ośrodki akademickie pokrywają się z siecią dużych miast, tj. Warszawy, Łodzi, Krakowa, Wrocławia, Szczecina, Lublina, konurbacji górnośląskiej i Trójmiasta.

Uwagi:

Lista miast będących ośrodkami akademickimi jest znacznie dłuższa. Właściwie wszystkie miasta wojewódzkie obecnie pełnią taką funkcję. Dlatego również miasto Rzeszów powinno być wpisane na tę listę. Przemawia, za tym fakt, iż liczba studiujących w szkołach wyższych w Rzeszowie stanowi 68% ogólnej liczby studentów Podkarpacia. W Rzeszowie znajduje się Uniwersytet Rzeszowski (22 tys. studentów), Politechnika Rzeszowska (12,3 tys. studentów), Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania i Wyższa Szkoła Prawa i Administracji. Politechnika Rzeszowska jest największą uczelnią techniczną południowo-wschodniej Polski. W jej skład wchodzi jeden z dwóch istniejących w kraju ośrodków kształcenia pilotów lotnictwa cywilnego. Politechnika Rzeszowska stara się o certyfikat na szkolenie mechaników lotniczych.

Brak diagnozy i uwarunkowań z zakresu infrastruktury społecznej. Stosownie do art. 47 ust.2 pkt 3 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju określa się uwarunkowania wynikające z rozmieszczenia infrastruktury społecznej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Określenie w Eksperckim Projekcie KPZK rozmieszczenia usług szkolnictwa wyższego nie wyczerpuje zagadnienia rozmieszczenia infrastruktury społecznej.

ad. 3.1. Infrastruktura transportowa.

Wpisano:

Polskę przecinają korytarze I (Warszawa-Tallin – Via Baltica/Rail Baltica), III (Berlin-Moskwa), IV (Berlin/Drezno – Kijów) i VI (Gdańsk-Brno), a ponadto kilka ich odgałęzień. Sieć TEN-T obejmuje dodatkowo kilka dróg, linii kolejowych i lotnisk. Jej gęstość jest jednak relatywnie niższa niż w innych krajach regionu. Polska prowadzi starania o rozszerzenie sieci.

Uwagi:

Informacje w tym zakresie podano zbyt ogólnikowo nie wymieniając wszystkich elementów sieci TEN-T. Diagnoza stanu infrastruktury transportowej w Polsce powinna odnosić się do europejskiej sieci transportowej TEN-T w zakresie: infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej (opisowo i graficznie - mapa). Powinna przedstawić wszystkie elementy sieci TEN-T tak, aby w dalszej części opracowania można było odnieść się do elementów, o które Polska wnioskuje rozszerzenie tej sieci.

Ponadto podano błędną numerację korytarzy transportowych. Przez terytorium Polski przebiegają następujące korytarze transportowe:

- Korytarz II - Berlin – Poznań – Warszawa – Moskwa,
- Korytarz III - Berlin/Drezno – Wrocław - Kraków – Rzeszów – Kijów,
- Korytarz VI - Gdańsk-Brno.

Bardzo ważnym elementem infrastruktury transportowej w skali kraju, nieujęty w Eksperckim Projekcie KPZP jest istniejąca Linia Hutnicza Szerokotorowa relacji: Ukraina -

granica państwa – Hrubieszów – Biłgoraj - Wola Baranowska – Staszów – Sędziszów – Sławków (Katowice). Sędziszów i Sławków są stacjami stycznymi z liniami kolejowymi 1435mm (linie normalnotorowe). Poprzez szerokotorowy system kolei ukraińskich LHS uzyskuje bezpośredni dostęp do kolei krajów dawnego ZSRR, w tym Magistrali Transsyberyjskiej, a także do tzw. Nowego Jedwabnego Szlaku wiodącego poprzez Kazachstan do Chin.

Modernizacja linii LHS obejmująca m. in. modernizację i budowę terminali przeładunkowych i tzw. „mijanek” podniesie atrakcyjność gospodarczą obszarów położonych w jej pobliżu. Pozwoli również zwiększyć i usprawnić wymianę handlową z Ukrainą i innymi krajami byłego ZSRR. Działanie takie pozytywnie wpłynie na rozwój funkcjonujących na terenie województwa stref ekonomicznych.

Natomiast brak działań mających na celu modernizację i rozbudowę linii LHS mogą spowodować, iż obecny tranzyt towarów z jej wykorzystaniem zostanie przejęty przez planowaną linię szerokotorową wiodącą z Ukrainy na Słowację. Istniejąca tam szerokotorowa linia kolejowa kończy swój bieg koło Koszyc. Rozpoczęto prace mające na celu wytyczenie jej przebiegu do Bratysławy, z możliwością dalszego przedłużenia jej do Wiednia. Budowa słowackiej kolei szerokotorowej ma rozpocząć się w roku 2010, a uruchomienie trasy przewiduje się na rok 2015.

Wpisano:

...W ujęciu przestrzennym relatywnie słabiej dostępnymi ze stolicy w roku 2013 pozostaną regiony Wrocławia, Szczecina i Rzeszowa...

Uwagi:

W diagnozie zwrócono uwagę na słabą dostępność Rzeszowa do Warszawy. Pominięto jednak istniejącą linię kolejową nr 71 relacji Rzeszów – Ocice. Jest to linia państwowa o strategicznym znaczeniu dla województwa podkarpackiego, a modernizacja jej umożliwi szybkie połączenie Rzeszowa z Warszawą i centralną Polską.

W gronie lotnisk regionalnych nie wymieniono istniejącego lotniska w Rzeszowie - Jasionce. Lotnisko to funkcjonuje w sieci TEN-T (wszystkich lotnisk w Polsce wpisanych w sieć TEN-T jest 8, w tym 6 regionalnych – do tych zalicza się lotnisko Rzeszów - Jasionka). Lotnisko jest również ważnym elementem struktury klastra przemysłowego „Dolina Lotnicza”.

ad. 3.2. Infrastruktura telekomunikacyjna.

W części opisowej i graficznej brak głównych krajowych magistral światłowodowych jak również połączeń z systemem światłowodów krajów sąsiednich.

ad. 3.3. Infrastruktura energetyczna.

Proponuje się wprowadzić istniejące PMG (Podziemne Magazyny Gazu) jako ważny element zapewniający pokrycie rozbiorów gazu w okresach maksymalnego zapotrzebowania. Proponuje się także wprowadzić udokumentowane istniejące zasoby energii geotermalnej na terenie województwa podkarpackiego.

System przesyłowy pokazany na mapie nr 14 powinien obejmować linie 750, 400 i 220 kV oraz stacje. Na mapie jak również w części opisowej nie uwzględniono elektrowni szczytowo-pompowych

ad. 3.4. Infrastruktura militarna.

Diagnoza stanu infrastruktury militarnej została ujęta zbyt ogólnikowo. Odniesiono się tylko częściowo do istniejących poligonów wojskowych. W diagnozie powinny zostać ujęte całościowo (opisowo i graficznie) problemy z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 maja 2004 r. – Dz. U. z 2004 nr 125 poz. 1309)

ad. 4. Diagnoza stanu i uwarunkowań przestrzeni przyrodniczej.

ad. 4. Mapa nr 17. Zasoby naturalne.

Na mapie brak symboli dla ujętych w Bilansie kopalin i wód podziemnych w Polsce (PIG Warszawa) udokumentowanych zasobów wód leczniczych w Polańczyku Zdroju (powiat leski) i Latoszynie (gmina Dębica). Wymienione złoża zostały również ujęte w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych (Dz.U. z 2006r. nr 32 poz. 220).

Ponadto na mapie nie wyodrębniono złóż torfów leczniczych spośród udokumentowanych wszystkich złóż torfów. Wg w/w rozporządzenia na terenie Polski znajduje się 18 takich złóż (w tym jedno w województwie podkarpackim w gminie Horyniec Zdrój). Są one wykorzystywane w istniejącym leczeniu uzdrowiskowym. Mogą one stanowić podstawę dalszego rozwoju funkcji uzdrowiskowych.

ad. 4.2.4. Gleby.

Wpisano:

Gleby o IV i V stopniu zanieczyszczenia metalami ciężkimi występują punktowo tylko w kilku województwach: (...) nikiel- małopolskie, podkarpackie i śląskie.

Uwagi:

Badania przeprowadzone przez Instytut Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach w latach 1995, 2000 i 2005 wykazują zanieczyszczenia punktowe w powiecie krośnieńskim i brzozowskim odpowiadające I stopniowi zanieczyszczenia.

ad. 4.3. Obszarowy system ochrony przyrody...

W tabeli 4, rubryce 29 błędnie nazwano lasy w pobliżu Rzeszowa. W bliższym sąsiedztwie miasta Rzeszowa na północy znajdują się kompleksy Lasów Głogowskich, a na południu -Lasów Strzyżowskich. Lasy Kolbuszowskie znajdują się nieco dalej.

ad. 4.4.1. Surowce mineralne.

Wpisano:

Wydobycie surowców chemicznych sprowadza się do eksploatacji soli kamiennej (5 zagospodarowanych złóż na 19 udokumentowanych geologicznie) i do niedawna siarki (zaniechano eksploatacji siarki rodzimej metodą flotacyjną, co przyczyniło się do znacznej poprawy stanu czystości Wisły).

Uwagi:

Eksploatacja siarki rodzimej w Polsce nie została całkowicie zaniechana. Na terenie gminy i miasta Osiek (powiat staszowski, województwo świętokrzyskie) funkcjonuje otworowa Kopalnia Siarki „Osiek”. Rekultywacja terenów pokopalnianych siarki (otworowych kopalni siarki: Kopalnia Siarki Jeziórko w powiecie tarnobrzesckim, Kopalnia Siarki Basznia w powiecie lubaczowskim oraz odkrywkowej Kopalni Siarki Machów na terenie powiatu tarnobrzesckiego) nadal trwa. W wyniku przeprowadzonych prac rekultywacyjnych faktycznie uzyskano istotną poprawę warunków środowiska, jednak do Wisły nadal odprowadzane są zasolone wody kopalniane (w ilości ograniczonej o ponad 50% w stosunku do okresu eksploatacji).

ad. 4.4.2. Odpady.

Brak syntetycznego opisu stanu istniejącego np. istniejących instalacji i innych elementów decydujących o rozwoju gospodarki odpadami.

ad. 5. Obszary problemowe.

Obszary problemowe w części diagnostycznej zostały przedstawione w sposób bardzo schematyczny i uproszczony. Brak odpowiedniego stopnia uszczegółowienia diagnozy w tym zakresie może skutkować trudnościami w podejmowaniu odpowiednich działań w celu ich rozwiązywania. Świadczą o tym zapisy wizji do roku 2033. Patrząc na mapę nr 20 „Model Sześciokąta i powiązań gospodarczych” oraz analizując treść wizji, należy zwrócić uwagę na brak zapisów przewidujących rozwój obszarów Polski Wschodniej, uznanych za największy obszar problemowy o znaczeniu krajowym, a można wręcz stwierdzić zakładaną dalszą ich marginalizację.

ad. 5.1. Obszary problemowe o znaczeniu krajowym.

Polskę Wschodnią, obejmującą około 1/3 kraju potraktowano całościowo jako jeden obszar problemowy, biorąc pod uwagę takie wspólne dla całego obszaru cechy jak niski poziom spójności gospodarczej, społecznej, terytorialnej, wartość PKB na mieszkańca czy niska dostępność przestrzenna. Tymczasem ze względu na bardzo duże różnice między poszczególnymi wchodzącymi w jego skład regionami (woj. podkarpackie, lubelskie, warmińsko – mazurskie, podlaskie, świętokrzyskie, wschodnia część woj. mazowieckiego) całościowe potraktowanie Polski Wschodniej jako jednego wielkiego obszaru problemowego wydaje się być nieuzasadnione.

Istnieją w Polsce Wschodniej obszary przyspieszonego rozwoju, duże miasta z charakterystycznymi problemami jak również obszary nieefektywnej gospodarki rolnej czy obszary degradacji wszystkich komponentów środowiska. Charakterystyka Polski

Wschodniej w Eksperckim Projekcie KPZK nie zwraca uwagi na potencjał, możliwości i zasoby tej części kraju. Tymczasem Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, do którego odwołuje się Ekspercki Projekt, kładzie nacisk właśnie na wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju tych obszarów. W ramach osi priorytetowych: „Nowoczesna gospodarka”, „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”, „Wojewódzkie ośrodki wzrostu”, „Infrastruktura transportowa” oraz „Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne”, są realizowane projekty o kluczowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego pięciu województw Polski Wschodniej.

W dokumencie, na obszarze Polski Wschodniej jako tereny wymagające szczególnej polityki przestrzennej wyodrębniono: strefę sąsiadującą z granicą wschodnią Polski, obszary o skrajnie niskiej dostępności komunikacyjnej (Bieszczady i północne Mazury), Puszcze Białowieską, obszar etcko-suwalski oraz dolinę Wisły.

Wymienione Bieszczady stanowią zaledwie ok. 5% powierzchni województwa podkarpackiego, są obszarem prawnie chronionym. Wymagają one, co prawda, wzmocnienia infrastruktury społecznej, gospodarczej i techniczno-komunikacyjnej, ale nie jest to problem na skalę kraju. Są to tereny bardzo cenne pod względem przyrodniczym, położone peryferyjnie, dlatego też niską dostępność tego obszaru trudno uznać za problem wymagający szczególnej polityki przestrzennej w skali kraju.

W dokumencie pominięto natomiast cały szereg zjawisk społeczno - gospodarczych istotnych dla obszaru Polski Wschodniej i wpływających jednocześnie na jego wewnętrzne zróżnicowanie, co wydaje się być jak na tak istotny dokument, sporym uproszczeniem. W Eksperckim Projekcie KPZK na mapie nr 27 przedstawiono konflikty przestrzenne. Gdyby obszary problemowe zostały potraktowane z podobną szczegółowością, powstałby zapewne obraz bardziej odpowiadający rzeczywistości.

ad. 5.2. Obszary problemowe o znaczeniu międzywojewódzkim.

W Eksperckim Projekcie KPZK wyodrębniono 9 obszarów problemowych o znaczeniu międzywojewódzkim. Każdemu z nich poświęcono zaledwie jedno zdanie, co oznacza jedynie bardzo powierzchowne i niewystarczające ich zdiagnozowanie.

W obszarze problemowym Dolina Wisły wpisano województwa: małopolskie, świętokrzyskie, mazowieckie, kujawsko pomorskie, pomorskie. Należy tu również uwzględnić województwa podkarpackie i lubelskie, gdyż problemy związane z Doliną Wisły wymagają pilnego rozwiązania również na terenie tych województw. Wśród nich wymienić należy problemy związane z zagospodarowaniem terenów zalewowych, istniejącymi i projektowanymi wałami przeciwpowodziowymi (m. in. w widłach Wisły i Sanu) czy konflikt z Korytarzem Ekologicznym Południowym.

W obszarze problemowym Karpaty należy uwzględnić również ochronę dziedzictwa kulturowego. Potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego wskazano jedynie w obszarze problemowym Sudetów (woj. dolnośląskie i opolskie). Z treści diagnozy nie wynika, dlaczego wyodrębniono pod tym kątem akurat jedynie Sudety.

II. REALIZACJA STRATEGICZNYCH CELÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO. DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO OSIĄGNIĘCIA STRATEGICZNYCH CELÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO KRAJU.

ad. Cel strategiczny 1: Wzmocnienie spójności terytorialnej kraju poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i energetycznej.

Cel strategiczny 1 (cele 1a, 1b, 1c) nie zawiera jakichkolwiek celów i działań operacyjnych mających służyć rozwojowi infrastruktury telekomunikacyjnej i energetycznej.

ad. Cel strategiczny 1a: Poprawa dostępności w różnych skalach przestrzennych...

Wpisano:

W Polsce wschodniej dostępność w transporcie lądowym do lotnisk jest dalece niewystarczająca. Większość portów jest słabo powiązana z siecią drogową, a zwłaszcza kolejową.

Uwagi:

Trudno się zgodzić z taką tezą mając na uwadze lotnisko w Jasionce. Ma ono dostęp do sieci zarówno drogowej jak i kolejowej, choć obie wymagają modernizacji i podniesienia parametrów technicznych. Lokalizacja tego lotniska będzie miała powiązanie z autostradą A4 oraz drogą ekspresową S19, planowana jest również przebudowa linii kolejowej nr 71 z Rzeszowa do Ocic wraz z łącznicą kolejową prowadzącą do lotniska.

ad. Cel strategiczny 1a, Tabela 5. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: Poprawa wzajemnej dostępności największych oraz średnich ośrodków miejskich

Działanie: Poprawa wzajemnej dostępności Wrocławia, Szczecina oraz Rzeszowa z Warszawą

Działanie: Modernizacja systemu istniejących kolei do prędkości 120/160km/h, m.in. na liniach: Warszawa – Lublin (Kijów), Warszawa – Białystok – Ełk – (Kowno), Szczecin – Gdańsk, Olsztyn – Iława, Szczecin – Poznań, Radom – Kielce – Kraków

Uwagi:

Brak działań mających na celu poprawę dostępności Rzeszowa i innych miast subregionalnych województwa podkarpackiego z Krakowem.

W oba wymienione powyżej działania idealnie wpisuje się linia kolejowa nr 71 relacji: Rzeszów – Ocice, całkowicie pominięta w Eksperckim Projekcie KPZK.

Wpisano:

Cel: Poprawa dostępności polskich miast i regionów w przestrzeni europejskiej

Działanie: Poprawa dostępności zewnętrznej na kierunku: Wrocław – Praga; Lublin – Lwów; Lublin – Kijów; Warszawa – Łomża – Ełk – Kowno; Warszawa – Mińsk; Rzeszów – Koszyce; Wrocław – Brno – Wiedeń;

Uwagi:

Brak działań mających na celu poprawę dostępności zewnętrznej na kierunku: zachodnia granica państwa – Wrocław – Kraków – Rzeszów – wschodnia granica państwa – Lwów – Kijów (III Paneuropejski Korytarz Transportowy TEN-T – najważniejszy dla województwa podkarpackiego). Uwzględniono działanie na rzecz poprawy dostępności zewnętrznej na

kierunku północ – południe tylko na trasie Rzeszów – Koszyce bez zaakcentowania dalszych połączeń z Węgrami, Rumunią czy krajami bałkańskimi.

Wpisano:

Cel: *Zwiększenie dostępności do regionów turystycznych*

Działanie: *Zwiększenie dostępności międzynarodowej i krajowej obszarów turystycznych Karpat i Mazur...*

Uwagi:

Brak działań dla regionu Karpat.

Wpisano:

Cel: *Poprawa dostępności peryferyjnych obszarów, w tym: Środkowego Pomorza, wyspy Uznam, północnych Mazur i Bieszczad*

Działanie: *Poprawa dostępności peryferyjnych obszarów...*

Uwagi:

Brak wskazania rodzaju działań służących poprawie dostępności terenów Bieszczad.

Wpisano:

Cel: *Poprawa dostępności w transporcie lotniczym*

Działanie: *Poprawa dostępności w transporcie powietrznym...*

Uwagi:

Brak jakichkolwiek działań dotyczących rozbudowy i zwiększenia rangi lotniska Rzeszów – Jasionka jedyne międzynarodowe lotniska cywilnego zlokalizowanego na terenie wschodniej Polski. 11 lutego 2009 r. Komisja Europejska zatwierdziła program pomocy dla rozwoju sektora lotniczego, m.in. dla portu lotniczego Rzeszów – Jasionka, obejmującego budowę nowego terminalu pasażerskiego i rozbudowę istniejącej infrastruktury lotniskowej.

Wpisano:

[uwaga pod tabelą:] *W działaniach nie wymieniano inwestycji zapisanych już w Programach Operacyjnych na lata 2007-2013, chyba, że ich dotychczas przyjmowaną rangę (standard) uznano za niewystarczającą.*

Uwagi:

Wybiórcze traktowanie działań dotyczących wybranych celów – bez uwzględnienia inwestycji zapisanych już w Programach Operacyjnych na lata 2007-2013 nie ma żadnego uzasadnienia. KPZK jest dokumentem całościowym dla obszaru państwa i należy ją traktować jednolicie, tym bardziej, że w innych tabelach dotyczących celów i działań operacyjnych nie uczyniono takiego zastrzeżenia.

ad. Cel strategiczny 1a, zapisy szczegółowe.

Wpisano:

Podział na autostrady i drogi ekspresowe ma charakter archaiczny i drugorzędny. (...) Docelowo podział ten powinien zostać zlikwidowany, co nie oznacza, że wszystkie drogi ruchu bezkolizyjnego (DBR, lub szeroko rozumiane autostrady) muszą być budowane w tym samym standardzie technicznym.

Uwagi:

Wprowadzono nowy autorski podział dróg na: bezkolizyjne szlaki drogowe (DRB) w skład których włączono autostrady i drogi ekspresowe. Nie ma to odzwierciedlenia w obowiązujących przepisach prawnych. Dotychczasowy podział wynika z obowiązujących

przepisów - Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Podział ten funkcjonuje we wszystkich krajach Europy. Próba jego zmiany wydaje się nieuzasadniona (problem ten odnosi się do całości dokumentu).

ad. Cel strategiczny 1a, tabela 8. Tabela rang – etapów dla inwestycji kolejowych.

Nie uwzględniono połączenia kolejowego Rzeszów-Ocice stanowiącego fragment bezpośredniego połączenia kolejowego Rzeszowa z Warszawą poprzez węzeł kolejowy w Skarżysku-Kamiennej. Połączenie kolejowe Rzeszów – Ocice zostało ujęte w „Master Planie dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku” (dokument przyjęty 19 grudnia 2008 r. uchwałą Rady Ministrów). Inwestycja jest realizowana przez PKP PLK S.A. W 2008 roku zostało wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Ponadto w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz. U. z dnia 6 kwietnia 2007 r.), w wykazie linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe – uwzględnia się linię kolejowa nr 71 Ocice – Rzeszów.

Wymienione w tabeli 8 połączenie kolejowe Skarżysko-Kamienna – Jarosław (takie przedsięwzięcie nigdzie wcześniej się nie pojawiało) nie zapewnia bezpośredniego połączenia kolejowego Rzeszowa z Warszawą. Jest to kierunek preferujący transport towarowy na kierunku: Skarżysko-Kamienna – Jarosław – Przemyśl – granica państwa – Ukraina.

ad. Cel strategiczny 1b. Rozwój obszarów przygranicznych...

W koncepcji kładzie się nacisk na rozwój obszarów przygranicznych i zwiększenie ich dostępności, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transportowej, koordynację usług transportowych lokalnych i regionalnych, intensyfikację działań informacyjnych i marketingowych, tworzenie wspólnych transgranicznych produktów turystycznych, wzmacnianie regionalnych ośrodków miejskich przygranicznych, zachowanie spójności ekologicznej. Jednak w tabeli 9 cele i działania operacyjne służące realizacji wyżej wymienionych zapisów określone są w sposób bardzo ogólny.

ad. Cel strategiczny 1b, tabela 9. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: Wzmacnianie wybranych ośrodków miejskich w obszarach przygranicznych

Działanie: Wspieranie rozwoju wybranych ośrodków regionalnych w regionach przygranicznych w tym w szczególności:(...) Przemyśla, Krosna.

Uwagi:

Krosno i Przemyśl zostały określone jako ośrodki regionalne. Tymczasem w rozdziale 1.5 Rzeszów został zapisany jako ośrodek regionalny, a Krosno i Przemyśl jako ośrodki subregionalne, co oznacza niekonsekwencję i brak spójności między poszczególnymi częściami dokumentu.

Ze względu na duże znaczenie Sanoka dla województwa podkarpackiego i pełnione przez to miasto funkcje wnioskuję się, aby do ośrodków przygranicznych wymagających wsparcia zaliczyć również Sanok.

ad. Cel strategiczny 2. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich i regionów Polski..

ad cel strategiczny 2. Tabela 11. Cele i działania operacyjne.

Tabela zawiera takie pojęcia jak: „duże miasta”, „główne ośrodki miejskie”, „ośrodki metropolitarne”, „ośrodki regionalne w regionach peryferyjnych”. Operowanie takimi pojęciami, dla których brak jest definicji, powoduje, iż nie można określić pozycji Rzeszowa i innych miast województwa podkarpackiego na tle Polski. Uwzględniając przyjęty w diagnozie układ hierarchiczny, Rzeszów zaliczany jest prawdopodobnie do „ośrodków regionalnych w regionie peryferyjnym”. Tabela powinna wskazywać konkretne miasta i konurbacje z czasowymi horyzontami ich włączenia do sieci krajowej obszarów metropolitarnych, po wzmocnieniu już istniejących i wykształceniu niezbędnych funkcji metropolitarnych (transportowej, nauki, badań i rozwoju, kontrolno-decyzyjnych, administracyjnych, turystycznych i transportowych) poprzez określenie rodzajów celów i instrumentów działania. Powinna także określać powiązania ośrodków ponadregionalnych i regionalnych (w tym potencjalnych metropolii) z wcześniej utworzonymi obszarami metropolitarnymi w okresie przejściowym (w myśl przygotowywanej ustawy o rozwoju miast i obszarach metropolitarnych).

Wpisano:

Cel. Dopasowywanie struktur przestrzennych i zagospodarowania miast do potrzeb wzmocnienia gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności

Rodzaj celów i działań: Rozwój szkolnictwa wyższego i badań naukowych w dużych miastach.

Uwagi:

Czy ten cel i działanie odnoszą się również Rzeszowa? W rozdziale 2.3. diagnozy stwierdza się, iż *usługi wnoszą znaczący wkład w budowanie gospodarki opartej na wiedzy. Bezpośrednio dotyczy to usług szkolnictwa wyższego. Ośrodki akademickie pokrywają się z siecią dużych miast, tj. Warszawy, Łodzi, Krakowa, Wrocławia, Szczecina, Lublina, konurbacji górnośląskiej i Trójmiasta.* Brak tu Rzeszowa, a przecież funkcjonujący tu klaster przemysłowy Dolina Lotnicza jest bardzo dobrym przykładem powiązania szkolnictwa i gospodarki opartej na wiedzy.

ad. Cel strategiczny 3. Osiągnięcie optymalnej jakości środowiska przyrodniczego.

ad Cel 3a. Powstrzymanie degradacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych Polski.

W większym stopniu należy uwzględnić zagadnienia ochrony dziedzictwa kulturowego. Stanowi ono istotne uwarunkowanie rozwoju, a zostało w tej części dokumentu, jak również w całym Eksperckim Projekcie KPZK potraktowane marginalnie.

Wpisano:

Wzrost presji urbanizacyjnej i inwestycyjnej na obszarach dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i krajobraz (...) w następujących obszarach kraju:

- w obszarach o dużych walorach turystycznych: (...) Bieszczady

Uwagi:

Zapis, iż w Bieszczadach jest duży wzrost presji urbanizacyjnej i inwestycyjnej należy uznać za kontrowersyjny. Po pierwsze, brak jest takiej dostępności tego regionu, aby ten wzrost był znacząco odczuwalny. Po drugie, w gminach bieszczadzkich liczba ludności na km kw. nadal należy do najniższych w kraju.

ad. Cel 3a. Tabela 12. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: Wprowadzenie ochrony krajobrazu zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej

Działanie: Wprowadzenie prawnej ochrony najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów kraju, tożsamy dla regionów naturalnych i/lub historycznych.

Rozważenie powołania Regionalnych Parków Przyrodniczo- Kulturowych

Uwagi:

Czy potrzebne jest tworzenie nowej formy ochrony prawnej, jaką stanowiłyby Regionalne Parki Przyrodniczo - Kulturowe? Obowiązujące przepisy pozwalają na tworzenie parków kulturowych na poziomie lokalnym przez Rady Gmin. Tworzenie kolejnej formy ochrony na poziomie regionalnym może prowadzić do nakładania się kompetencji, np. gminnych władz samorządowych, Zarządów Parków Krajobrazowych czy Parków Narodowych..

Wpisano:

Cel: Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawy ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych

Działanie: Powiększenie niektórych istniejących Parków Narodowych, utworzenie nowych Parków Narodowych: Jurajskiego PN, Mazurskiego PN, Turnickiego PN, oraz ustanowienie kilkudziesięciu nowych parków krajobrazowych

Uwagi:

Utworzenie Turnickiego Parku Narodowego jest kontrowersyjne i konfliktogenne z uwagi na duży opór społeczny. Finansowanie zadań istniejących parków narodowych i innych zadań związanych z ochroną przyrody aktualnie jest niewystarczające. Wątpliwym jest, by nakłady na ochronę przyrody zwiększyły się w najbliższych latach. Obecnie tereny projektowanego Turnickiego Parku Narodowego stanowią w większości lasy ochronne objęte granicami Leśnego Kompleksu Promocyjnego "Lasy Birczańskie", Parku Krajobrazowego Gór Słonnych, Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego, obszarami Natura 2000, a najcenniejsze fragmenty rezerwatami przyrody. W tej sytuacji tworzenie administracji do ochrony terenów Pogórza Przemyskiego i Doliny Wiaru wydaje się nieuzasadnione. Istniejące formy ochrony w sposób wystarczający chronią i będą chronić obszary cenne przyrodniczo (dostępność tych terenów nie zwiększy się znacząco w przewidywanej perspektywie czasowej koncepcji). Predyspozycje ze względu na walory przyrodnicze nie stanowią wystarczających przesłanek do objęcia tego obszaru taką formą ochrony (co ze względami społecznymi?).

Wpisano:

Cel: Zapewnienie możliwości gospodarczego rozwoju obszarów przyrodniczo-cennych, z zachowaniem i ochroną ich walorów

Działanie: Koordynowanie działań związanych z rozwojem Terytorialnych Systemów Rekreacyjnych...

Uwagi:

W obszarach objętych tym działaniem brak jest Bieszczadów, a zostały one w dokumencie zaliczone do obszarów o dużych walorach turystycznych.

Wpisano:

Cel: Zapewnienie możliwości gospodarczego rozwoju obszarów przyrodniczo cennych, z zachowaniem i ochroną ich walorów

Działanie: Stworzenie instrumentarium gospodarki gruntami służącego do operacjonalizacji planów ochrony i planów zagospodarowania przestrzennego.

Instrument: Wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich.

Uwagi:

Wprowadzenie takiego działania jest jak najbardziej słuszne. Wątpliwości jednak budzi sposób jego realizacji (instrumenty). Wprowadzenie obowiązku opracowania MPZP na obszarach chronionych przy obecnym niewydolnym systemie planowania przestrzennego nie spełni swojej funkcji ochronnej (wyniki prac nad nową ustawą o planowaniu przestrzennym również nie budzą w tym względzie optymizmu). Planowanie w gminach poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego nie jest dominującym sposobem zagospodarowania przestrzeni. Aktualnie dominują decyzje o warunkach zabudowy lub ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Nie bez znaczenia są również koszty opracowania planów miejscowych (na terenie województwa podkarpackiego niemal 50% terenu pokryte jest różnego rodzaju formami ochrony), jakie spadną na jednostkę realizującą (zgodnie z obowiązującymi przepisami głównie na gminy). Obszary objęte granicami terenów chronionych (również korytarze ekologiczne) powinny być uznane za obszary realizacji celu publicznego. Ochrona danego obszaru przyrody (często na obszarze wielu gmin) jest skuteczna wtedy, gdy jest spójna. Plany miejscowe byłyby sporządzane przez różne gminy. Jedynym skutecznym instrumentem ochrony dużych obszarów wydaje się wzmacnianie roli planów ochrony danego obszaru i wdrażanie ich ustaleń do planów miejscowych.

Wprowadzenie narzędzi kompensacyjnych utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokiej restrykcjach konserwatorskich jest dobrym pomysłem, ale rekompensaty powinny również dotyczyć obszarów projektowanych do objęcia najwyższą formą ochrony przyrody np. Turnickim Parkiem Narodowym (jeżeli taki by powstał) oraz korytarzy ekologicznych.

Wpisano:

Cel: Osiągnięcie racjonalnej lesistości kraju...

Działanie: Zwiększenie zalesień kraju...

Uwagi:

W w/w rozdziale oraz podczas wcześniejszego omówienia tego problemu (rozdział 4.2.5.) brak ujęcia zadań związanych z zadrzewieniami i zakrzewieniami, które stanowią element uzupełniający kształtowania przestrzeni, szczególnie tam, gdzie wysoki wskaźnik zalesień wyklucza określone obszary z działań dotyczących zalesień.

W ostatnich latach utrzymuje się tendencja usuwania drzew i krzewów z terenów rolnych (często bezzasadne), z miedz, dróg śródpolnych, rosnących wzdłuż ciągów komunikacyjnych, cieków wodnych, kiedy to doraźny zysk przesłania ich ogromną rolę w środowisku m.in. w kształtowania klimatu, wpływu na warunki wodne (m.in. jako strefy buforowe dla zanieczyszczeń obszarowych) oraz wzbogacania różnorodności biologicznej (siedliska i drogi migracji dla drobnej zwierzyny i ptaków).

Dlatego istotne byłoby wprowadzenie działań dotyczących zachowania i odtworzenia zadrzewień i zakrzaczeń w środowisku.

ad. Cel 3a. Tabela 12 + Mapa nr 25.

Wpisano:

Cel: *Osiągnięcie środowiskowych standardów Unii Europejskiej...*

Działanie: *Kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących zapotrzebowanie na energię i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz umożliwiających zwiększenie wykorzystania OZE*

Uwagi:

Działanie słuszne, ale proponowana polityka ochrony obszarów przyrodniczych na terenie województwa podkarpackiego jest z nim sprzeczna i wyklucza znaczące zwiększenie OZE. Na obszarze województwa podkarpackiego na terenach objętych ochroną przyrody występują znaczne utrudnienia w lokalizacji ferm wiatrowych (pomimo istniejących do tego warunków). Kontrowersyjne jest również wskazywanie środkowej części Podkarpacia jako terenów predysponowanych do pozyskiwania energii wodnej (mapa nr 25), gdyż znaczną część podkarpackich rzek projektuje się do objęcia obszarami Natura 2000 lub korytarzami ekologicznymi.

ad. Cel 3a. Zapisy szczegółowe.

Wpisano:

Utworzenie i określenie zasięgu przestrzennego następujących parków krajobrazowych: (...) PK Beskidu Niskiego, (...) PK Zachodniorożtoczański.

Uwagi:

Tereny w/w parków krajobrazowych są już objęte ochroną Natura 2000. Wątpliwości budzi obejmowanie ochroną niższej rangi terenów, które są już z objęte ochroną wyższej rangi, jaką jest Natura 2000.

Wpisano:

Szczegółne znaczenie mają dwa podsystemy korytarzy ekologicznych: tworzone przez rzeki (różnej wielkości) i ich doliny oraz lądowe migracyjne dużych zwierząt, przecinające Polskę. W przypadku pierwszych, ich ochrona wymaga unikania lokalizacji inwestycji przegradzających rzeki (...). W odniesieniu do korytarzy lądowych ich ochrona wymaga odpowiedniego zagospodarowania przestrzennego. Propozycją może być nadanie im rangi Obszarów Chronionego Krajobrazu.

Uwagi:

Konieczne jest utworzenie spójnego terytorialnie systemu ochrony przyrody, ale koncepcja korytarzy ekologicznych jest wyraźnie niedopracowana. Wątpliwym jest nadawanie różnej rangi ochronnej korytarzom ekologicznym, podobnie jak pomysł ich gremialnego zalesiania. Na terenach zurbanizowanych lub w gminach o znacznej lesistości (część gmin bieszczadzkich, położonych na terenach Beskidu Niskiego i pogórza przemyskiego) lepszą formą byłyby zadrzewienia, a w niektórych przypadkach zastosowanie tylko zieleni niskiej (np. tereny żerowisk). Przyjęcie zalesień, jako jedyne sposobu tworzenia spójności terytorialnej obszarów chronionych (korytarzy ekologicznych), może prowadzić w efekcie do utracenia tej funkcji.

Na etapie wdrażania ustaleń KPZK do planów zagospodarowania przestrzennego województw powinny być znane przynajmniej ogólne zasady gospodarowania i zarządzania na terenie projektowanych korytarzy ekologicznych, najlepiej w oparciu przepisy prawne.

ad. Cel 3a. Zapisy szczegółowe + Mapa nr 26.

Treść zapisów rozdziału jest niespójna z docelowym układem obszarów chronionych przedstawionym na mapie nr 26 w zakresie projektowanych obszarów do objęcia takimi formami ochrony jak Turnicki Park Narodowy, PK Beskidu Niskiego, PK Doliny Środkowej Wisły (brak na mapie). W docelowej sieci zabrakło również projektowanych obszarów Natura 2000 (m.in. wzdłuż rzek na terenie województwa podkarpackiego).

ad. Cel 3a. Tabela 14. Ocena zagrożenia sieci ekologicznej (Econet Polska) dla poszczególnych projektów drogowych z listy indykatywnej POIiŚ.

Wpisano:

Budowa drogi S74, odc. Opatów-Rzeszów.

Uwagi:

Powinno być: odc. Opatów-Nisko.

Wymieniono wszystkie odcinki drogi ekspresowej S19 w relacji: Białystok – Międzyrzecz Podlaski – Lubartów – Rzeszów – Barwinek, natomiast na mapie nr 23 „Projektowany rozwój infrastruktury drogowej” nie uwzględniono przebiegu drogi ekspresowej S19 na odcinku: Białystok – Lubartów.

Budowa S19 jest ujęta w całości w POIiŚ (Działanie 8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T). Ponadto w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 lutego 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. z dnia 17 lutego 2007r.), w wykazie autostrad i dróg ekspresowych – uwzględniono S19 w relacji: (Grodno) granica państwa – Kuźnica - Białystok - Lublin - Nisko - Rzeszów - Barwinek - granica państwa (Preszow).

ad. Cel 3b. Tabela 16. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych...

Działanie: Ochrona rozpoznanych i eksploatowanych zasobów wód mineralnych, będących podstawą gospodarki uzdrowisk

Instrumenty: Programy Operacyjne i wieloletnie Programy Rządowe

Uwagi:

Ograniczenie instrumentów ochrony rozpoznanych i eksploatowanych zasobów wód mineralnych będących podstawą gospodarki uzdrowisk do Programów nie wydaje się wystarczające. Zasadniczym instrumentem tej ochrony będą mpzp i przepisy prawne bardziej dostosowane do rozwiązywania istniejących konfliktów (np. związanych z prywatyzacją uzdrowisk).

Wpisano:

Cel: Wprowadzenie zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi...

Działanie: Integracja zarządzania wspólnymi zasobami wodnymi na obszarach transgranicznych, przede wszystkim z Niemcami, Czechami oraz Ukrainą i Białorusią

Uwagi:

Wspólne zarządzanie zasobami wodnymi na obszarach transgranicznych jest cenną i wartą wsparcia inicjatywą. Jednak ograniczenie instrumentów służących jego realizacji do programów odnoszących się do rzeki Bug, Zalewu Wiślanego wraz z jego zlewnią oraz dorzecza Odry faktycznie wyklucza województwo podkarpackie z możliwości realizowania tego celu na obszarach zlokalizowanych przy granicy z Ukrainą (rzeka San wraz z dopływami: m. in Wisznia, Szklę, Wiarem, rzeka Strwiąż w dorzeczu Dniestru).

ad. Cel strategiczny 4. Zapewnienie ładu przestrzennego poprzez racjonalizację użytkowania przestrzeni i zapobieganie jej degradacji...

ad. Cel 4. Tabela 17. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: *Ograniczenie niekontrolowanej suburbanizacji*

Działanie: *Wprowadzenie obowiązku opracowywania planów miejscowych dla obszarów funkcjonalnych miast powyżej 100 tys. mieszkańców...*

Uwagi:

Na obszarze województwa podkarpackiego działanie to dotyczyłoby wyłącznie obszaru problemowego związanego z funkcjonowaniem dużego miasta - Rzeszowa. Nie w każdym przypadku wyznacznik liczby mieszkańców jest odzwierciedleniem skali problemów w obszarach funkcjonalnych.

Wpisano:

Cel: *Ograniczanie rozpraszania zabudowy na obszarach wiejskich i rewitalizacja wyludniających się wsi*

Uwagi:

By to osiągnąć, należałoby dążyć do jak najszybszego nadania charakteru prawa miejscowego studiom uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dlatego proponuje się wprowadzenie działania: „Nadanie obecnym studiom uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin charakteru przepisu prawa miejscowego...” tak, jak zrobiono to dla celu „Ograniczenie niekontrolowanej suburbanizacji”.

ad. Cel strategiczny 5. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładany zrównoważony rozwój obszarów wiejskich nie uwzględnia obszarów nieefektywnej gospodarki rolniczej, których jest stosunkowo dużo na Podkarpaciu. W celach i działaniach operacyjnych czytamy jedynie o wspieraniu pozarolniczych funkcji na obszarach wiejskich m.in. nowych produktów turystycznych i agroturystycznych, a nie na każdym obszarze istnieją warunki do wprowadzania tego typu funkcji pozarolniczych.

ad. Cel 5. Tabela 18. Cele i działania operacyjne.

Wpisano:

Cel: *Wzmocnienie ekologicznych funkcji obszarów wiejskich*

Działanie: *Wparcie finansowe, programowe i infrastrukturalne dla rolnictwa ekologicznego*

Uwagi:

Dlaczego to działanie dotyczy tylko obszarów pogranicza zachodniego, tj. województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego, dolnośląskiego? Województwo podkarpackie zajmuje drugie miejsce w kraju pod względem liczby gospodarstw ekologicznych (13,2% ogółu gospodarstw w kraju), a pod względem powierzchni ekologicznej plasuje się na trzecim miejscu w kraju – 9,0% powierzchni ogólnej gospodarstw ekologicznych.

ad. Cel strategiczny 6. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia...

ad. Cel 6. Tabela 19. Cele i działania operacyjne.

Proponuje się uzupełnić tabelę o następujące cele i działania:

1. Cel: Rozwój sieci gazowych w Polsce południowo – wschodniej.
Rodzaj działań: Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej w Polsce południowo – wschodniej:
 - magistrala południowa (Hermanowice – Jarosław – Podgórska Wola – Tworzeń – Odolanów),
 - magistrala północna (Jarosław – Wronów – Rembelszczyzna – Hołowczyce – Gostyń – Odolanów).
2. Cel: Rozbudowa systemu magazynowania gazu.
Rodzaj działań: Realizacja nowych i rozbudowa istniejących podziemnych magazynów gazu
3. Cel: Zapewnienie alternatywnych dróg dostaw gazu ziemnego.
Rodzaj działań: Powiązanie z europejską siecią gazową i gazociągiem „Nabucco”.

III. PRZESTRZENNE ZAGOSPODAROWANIE POLSKI W PERSPEKTYWIE 2033 R.

ad. 1. Struktura przestrzenna ludności i system osadniczy.

Przedstawiony model „centralnego sześciokąta” nie stanowi układu otwartego, wręcz przeciwnie dzieli Polskę na trzy strefy, zaprzeczając celowi o charakterze uniwersalnym: „wzmocnienie spójności terytorialnej kraju”. Te trzy strefy to:

- regiony północno-zachodnie i zachodnie, która ze względu na bliskość wysoko rozwiniętych krajów Europy, pas wybrzeża oraz przebieg głównych korytarzy transportowych do „centralnego sześciokąta”, mają duże szanse dalszego rozwoju;
- „centralny sześciokąt”, w którym skupiać się będą procesy metropolizacji miast Polski (nadal mowa jest tylko o „sieci największych miast” a nie konkretnych obszarach metropolitarnych) oraz wzmacniać ich wzajemne powiązania infrastrukturalne i instytucjonalne, również w wymiarze międzynarodowym;
- regiony północno-wschodnie, wschodnie i południowo-wschodnie, które przy takim podziale terytorialnym kraju nie mają wielkich szans na rozwój. Tworzone programy operacyjne: unijne, krajowe i regionalne (w tym PO „Rozwój Polski Wschodniej”) mogą tylko jednostkowo (miejscowo) poprawić sytuację społeczno-gospodarczą, ale dysproporcje rozwoju w stosunku do centralnych rejonów kraju, będą się nadal pogłębiać.

Wizje przedstawione we wcześniejszych projektach KPZK w 2001 r. i 2005 r. uwypuklające pasma rozwoju związane z układem głównych sieci komunikacyjnych (tranzytowych) stwarzały możliwość aktywizowania rozwoju obszarów położonych wzdłuż europejskich korytarzy transportowych, a tym samym zmniejszały dystans rejonów będących w gorszej kondycji społeczno-gospodarczej, do tych bardziej rozwiniętych. Przedstawiony model centralnego sześciokąta przeczy idei zrównoważonego rozwoju kraju.

Drugim celem strategicznym Eksperckiego Projektu KPZK jest: „podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich i regionów Polski w przestrzeni europejskiej, przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego”. Analizując zapisy wizji nasuwa się pytanie, jaki istnieje związek pomiędzy założonym celem związanym z zachowaniem policentrycznej struktury systemu osadniczego, a promowanym przez dokument modelem centralnego sześciokąta?

W Eksperckim Projekcie KPZP nadużywa się określeń typu „obszary metropolitarne”, „ośrodki metropolitarne”, „metropolie” w stosunku do bliżej nieokreślonych miast czy konurbacji.

Wpisano:

Centralny sześciokąt pozostanie systemem otwartym powiązany z (...) innymi europejskimi skupiskami ośrodków metropolitarnych południowej Skandynawii (...), Czech (Lipsk – Drezno – Praga).

Uwagi:

Lipsk i Drezno znajdują się w Niemczech, a nie w Czechach !

ad. Mapa nr 20. Model sześciokąta i powiązań funkcjonalnych.

Oznaczenia na mapie nr 20 są sprzeczne z tekstem rozdziału 1, w którym stwierdza się, że: *usytuowane poza centralnym sześciokątem ważne ośrodki miejskie, w pierwszym rzędzie Szczecin i Lublin, następnie Białystok, Rzeszów i Olsztyn, będą się rozwijały przy wsparciu polityki przestrzennej i regionalnej.* Tymczasem na mapie nr 20 Szczecin, Lublin i Białystok do ośrodków trzeciej kategorii, a Rzeszów i Olsztyn – do 4 kategorii.

Dodatkowo autorzy tekstu nie precyzują, co oznaczają pojęcia „w pierwszym rzędzie” i „następnie”, oraz co należy rozumieć przez zapis „rozwój przy wsparciu polityki przestrzennej i regionalnej”

Rzeszów leży na trasie III Europejskiego Korytarza Transportowego – TEN-T - prowadzącego z Europy Zachodniej przez Wrocław – Katowice – Kraków – Rzeszów do Lwowa i Kijowa. Jako jedyne miasto we wschodniej części kraju ma międzynarodowy port lotniczy, dobre powiązania komunikacyjne, telekomunikacyjne, duże rezerwy zaopatrzenia energetycznego i gazowniczego (patrz: mapa nr 14) oraz liczącą się bazę szkolnictwa wyższego, naukowo-badawczą, kultury i służby zdrowia. Dlatego ranga ośrodka rzeszowskiego powinna być co najmniej równorzędna z ośrodkami trzeciej kategorii takimi jak Lublin czy Białystok, by mógł on pretendować w przyszłości do rangi ośrodka metropolitarnego.

Powiązania funkcjonalne między ośrodkami w dużej mierze zależą od powiązań komunikacyjnych. Tymczasem w przedstawionym na mapie modelu „sześciokąta” zignorowano rangę przebiegów części Paneuropejskich Korytarzy Transportowych:

- II korytarza - na odcinku od Warszawy przez Siedlce i Białą Podlaską do wschodniej granicy państwa (korytarz prowadzący do Moskwy),
- III korytarza - od Krakowa przez Rzeszów do wschodniej granicy państwa (korytarz prowadzący do Lwowa i Kijowa),

oznaczając te odcinki jako powiązania wewnętrzne i zewnętrzne II rzędu. Ten sam problem dotyczy VI Paneuropejskiego Korytarza Transportowego północ-południe: z Gdyni przez Łódź – Katowice – Cieszyn do Bratysławy i Wiednia (patrz: mapa nr 7 - oznaczenie sieci głównych dróg o znaczeniu międzynarodowym, w tym autostrad; mapa nr 11 – główne elementy sieci transportowej Polski w 2008r.)

ad. 1. Propozycja wprowadzenia dodatkowych powiązań funkcjonalnych.

Na mapie nr 20 oprócz proponowanego modelu sześciokąta jako element wizji przedstawiono układ powiązań funkcjonalnych między najważniejszymi ośrodkami kraju.

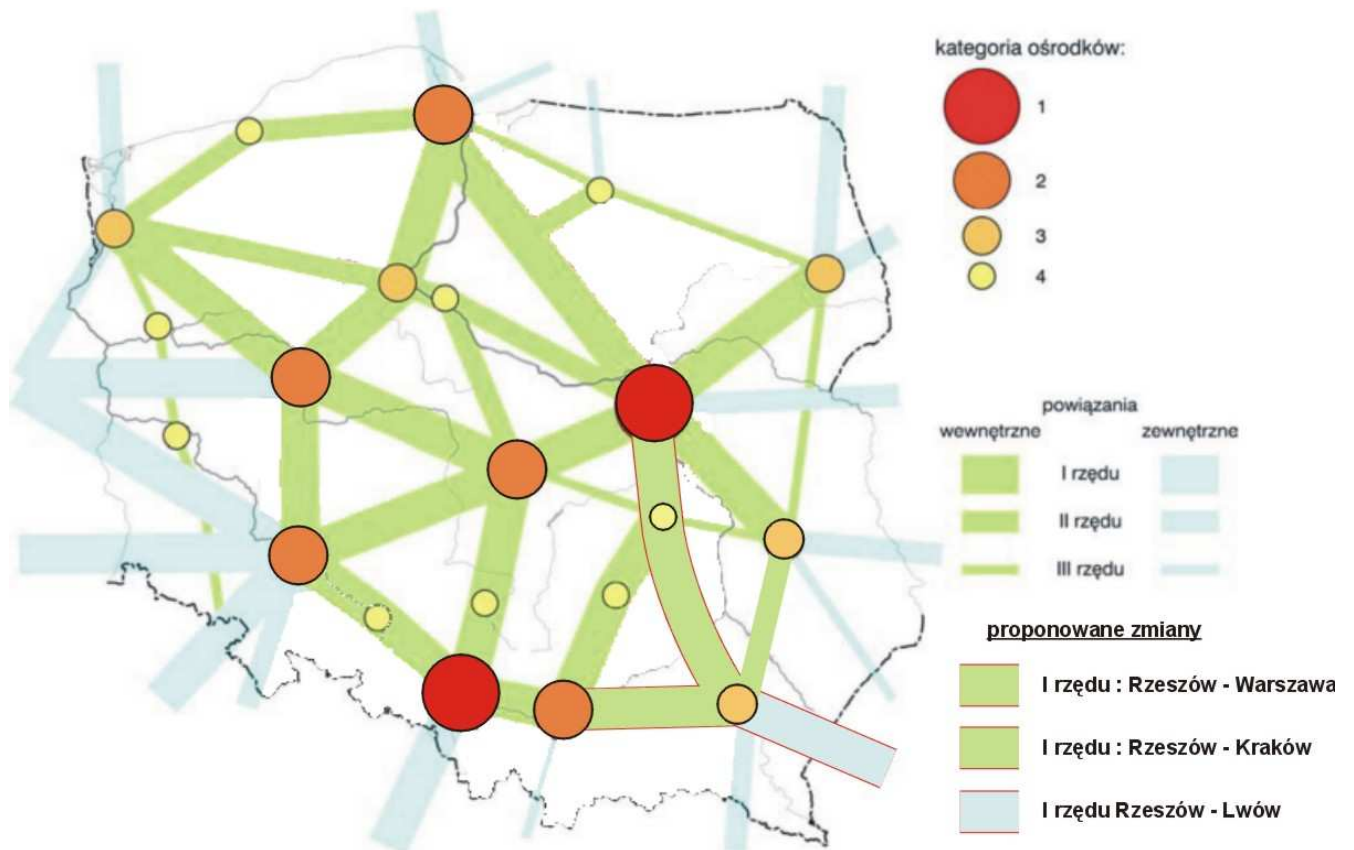
Powiązanie funkcjonalne między Rzeszowem a Krakowem przedstawiono jako powiązanie II rzędu. Już obecne związki między obu ośrodkami zasługują na uznanie ich za pierwszorzędne. Wynikają one z bardzo silnego oddziaływania ośrodka krakowskiego, przede wszystkim jako ośrodka akademickiego, kultury, siedziby przedsiębiorstw i różnego rodzaju instytucji. Nie bez znaczenia są również silne i nadal rozwijane powiązania komunikacyjne między obu ośrodkami, co przyczynia się do dalszego zwiększenia powiązań funkcjonalnych między obu miastami. Dlatego postuluje się uznanie powiązań funkcjonalnych między tymi ośrodkami za pierwszorzędne.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku Rzeszowa i Lwowa. Ze względu na rozwój połączeń komunikacyjnych między ośrodkami położonymi w Trzecim Paneuropejskim Korytarzu Transportowym, zacieśnienie współpracy z Ukrainą na poziomie krajowym oraz regionalnym (programy w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, samorządowe umowy o partnerstwie, Euro 2012 itd.), perspektywę członkostwa tego kraju w strukturach zachodnioeuropejskich, a także dotychczasowe bardzo silne związki historyczne i kulturowe proponuje się również uznać połączenie zewnętrzne Rzeszowa w kierunku wschodnim za powiązanie funkcjonalne I rzędu.

Uznanie powiązania Rzeszowa z Lublinem za powiązanie drugiego rzędu uznaje się za krok we właściwym kierunku mającym na celu wzmocnienie powiązań między ośrodkami będącymi stolicami sąsiednich regionów, których dotychczasowe wzajemne związki były raczej niewielkie, co należy uznać jeszcze za spuściznę po czasach zaborów.

Jednak dla województwa podkarpackiego najistotniejszą sprawą jest silne powiązanie funkcjonalne Rzeszowa z Warszawą, co ze względu na rangę tego miasta jako stolicy kraju wydaje się być sprawą oczywistą. Obecne związki Rzeszowa ze stolicą są dużo silniejsze niż z ośrodkiem lubelskim. Należy domniemywać, iż między innymi na skutek rozwoju infrastruktury transportowej powiązania te w perspektywie roku 2033 ulegną dalszemu zwiększeniu. Dlatego postuluje się uwzględnienie w koncepcji powiązania funkcjonalnego Rzeszowa z Warszawą i uznanie go za powiązanie I rzędu.

Proponowany model powiązań funkcjonalnych Rzeszowa przedstawiony został na zamieszczonym poniżej schemacie, opracowanym w oparciu o mapę nr 20 zamieszczoną w projekcie dokumentu.

ad. 2. Przestrzenna struktura gospodarki.

Wpisano:

Nie zakłada się zasadniczego terytorialnego różnicowania warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych; wyjątkiem mogą być pewne preferencje dla Polski Wschodniej, jednak zgodne z zasadami dopuszczalności pomocy publicznej obowiązującymi w Unii Europejskiej.

Uwaga:

Sformułowanie „pewne preferencje” jest bardzo ogólne. Brak wyjaśnienia, co należy pod tym pojęciem rozumieć.

Wpisano:

Równolegle nastąpi konsolidacja ośrodków i okręgów przemysłu o bardziej trwałych perspektywach rozwoju w skali europejskiej. Dotyczy to m.in. ukształtowanego w pd.-zach. Polsce skupienia przemysłu motoryzacyjnego (...) okręgu przemysłu lotniczego Polski, ośrodków przemysłu ceramicznego w centralnej Polsce i spożywczego w Wielkopolsce, na Podlasiu i Lubelszczyźnie.

Uwaga:

Nie wskazano gdzie znajduje się okręg przemysłu lotniczego Polski. Klaster przemysłu lotniczego „Dolina Lotnicza” zlokalizowany jest w przeważającej części na terenie woj. podkarpackiego.

ad. 3. Układ głównych sieci infrastruktury.

Wpisano:

W strefach turystycznych wykorzystywana będzie komunikacja szynowa lub autobusy o napędzie elektrycznym. W dużych i średnich miastach oraz na obszarach turystycznych będą funkcjonowały systemy dróg rowerowych, w miarę możliwości wydzielonych zarówno z ulic dla pojazdów samochodowych jak i ciągów pieszych.

Uwaga:

Brak określenia, jakich terenów dotyczy strefa turystyczna, a jakich obszar turystyczny.

Wpisano:

Sieć KWP będzie uzupełniona liniami zmodernizowanymi do prędkości ponad 160km/h. Oba rodzaje linii będą łączyły wszystkie największe ośrodki Centralnego Szesciokąta oraz duże miasta leżące poza jego obrębem, a ponadto będą powiązane z siecią europejską na kierunku berlińskim, drezdeńskim, praskim i wiedeńskim.

Uwagi:

Zapis powinien zostać uzupełniony o połączenia zewnętrzne w kierunku Koszyc oraz Lwowa/Kijowa.

Wpisano:

Porty lotnicze Warszawy, Łodzi, Krakowa, Katowic, Wrocławia, Poznania, Trójmiasta, Szczecina i Lublina zostaną w pełni zintegrowane z Drogami Ruchu Bezkolizyjnego oraz kolejami dużych prędkości

Uwagi:

Pominięto Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka, który spełnia w/w kryteria. Będzie zintegrowany z autostradą A4 i drogą S19 oraz magistralą kolejową E-30.

ad. 3. Mapa nr 23. Projektowany rozwój infrastruktury drogowej.

Mapę należy uzupełnić o:

- połączenie drogowe Rzeszowa z Warszawą drogami „DK9” i „S7”(zgodnie z celem strategicznym nr 1),
- drogę szybkiego ruchu „S19” pomiędzy Lublinem a Białymstokiem.

ad. 3. Mapa nr 24. Projektowany rozwój infrastruktury kolejowej i lotniczej.

Mapę należy uzupełnić o:

- połączenie kolejowe Rzeszów – Ocice – Skarżysko Kamienna - Warszawa (zgodnie z celem strategicznym nr 1),
- istniejącą Linie Hutniczą Szerokotorową relacji Ukraina – granica państwa – Hrubieszów - Biłgoraj –Wola Baranowska- Staszów - Sędziszów – Sławków (Katowice).
- centra logistyczne („suche porty”), np. na terenie województwa podkarpackiego Medyka – Przemyśl (przy linii E30) i Wola Baranowska (przy LHS).

ad. 3. Mapa nr 25. Projektowany rozwój infrastruktury energetycznej.

Proponuje się uzupełnić mapę o:

- problematykę zasobów geotermalnych,

- istniejące i projektowane PMG (Podziemne Magazyny Gazu),
- projektowaną rozbudowę sieci gazowniczej
- zbiorniki dużej retencji na terenie województwa podkarpackiego: tj. „, Kąty - Myscowa” na rzece Wisłóce, „Rudawka Rymanowska” na rzece Wisłok, „Dukla” na rzece Jasiołka, „Krawce” na rzece Łęg i „Niewistka” na rzece San.

ad 4. Stan środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Wpisano:

(...) standardy przestrzennej dostępności mieszkańców do placówek kultury wynikać będą głównie z realizacji wizji Centralnego Sześciokąta w rozwoju osadniczym kraju.

Uwagi:

Utrzymanie w koncepcji tego rodzaju zapisu grozi spadkiem znaczenia bardziej peryferyjnie położonych ośrodków kultury, w tym Rzeszowa. W dokumencie, co prawda stwierdza się, iż *nie ograniczy to (...) dostępności mieszkańców małych miejscowości do placówek kultury; będą oni mogli korzystać z obiektów zlokalizowanych w dużych skupiskach miejskich*, jednak wizja rozwoju komunikacji faktycznie nie zapowiada zwiększenia dostępności w obszarach położonych poza centralnym sześciokątem.

Oczywistym jest, że duże ośrodki miejskie posiadają zdecydowanie większą ofertę zarówno w sferze kultury masowej jak i wysokiej. Jednak świadome kształtowanie w ten sposób mapy kulturalnej kraju, zakładające marginalizację kulturalną regionów peryferyjnych wydaje się być podejściem zdecydowanie niewłaściwym.

IV. UWAGI O CHARAKTERZE OGÓLNYM, ODNOSZĄCE SIĘ DO CAŁOŚCI DOKUMENTU.

Ekspertycki Projekt Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest dokumentem niedopracowanym. Jego zapisy są niespójne, niejednoznaczne, a w niektórych fragmentach nawet sprzeczne ze sobą. Z diagnozy stanu, zidentyfikowanych obszarów problemowych nie wynikają przyjęte rozwiązania strategiczne. Często brak jest spójności celów ogólnych z celami szczegółowymi i działaniami.

Założona w Ekspertyckim Projekcie KPZK zasada operacyjna długookresowej racjonalizacji ekonomicznej wiąże się ze *wzmocnieniem konkurencyjności ośrodków miejskich i regionów Polski w relacjach europejskich i globalnych* i ma przeważać nad zasadą równości rozwoju regionalnego. Oznacza to dalszą marginalizację takich regionów jak województwo podkarpackie.

Ekspertycki Projekt KPZK, jako materiał, w oparciu o który będzie powstawał dokument rządowy powinien zostać sporządzony zgodnie z wymogami ustawowymi określonymi w rozdziale 4 „Planowanie na szczeblu krajowym” ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 poz.717 z późn. zm.).

Stosownie do art. 47 ust.2 pkt 3 w/w ustawy: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju określa uwarunkowania, cele i kierunki zrównoważonego rozwoju kraju oraz działania niezbędne do jego osiągnięcia, a w szczególności: (...) 3) rozmieszczenia infrastruktury społecznej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym...*

W eksperckim projekcie KPZK praktycznie brak odniesień do zagadnień z zakresu infrastruktury społecznej z wyjątkiem usług szkolnictwa wyższego. Natomiast w treści projektu bardzo często używa się pojęcia „usługi publiczne”, które obejmują zarówno usługi infrastruktury społecznej, technicznej i administracyjnej.

Marginalnie, a praktycznie wcale (zarówno w diagnozie stanu jak i w części strategicznej) potraktowano kwestię uzdrowisk (tj. istniejących uzdrowisk i rozwoju funkcji uzdrowiskowej).

W Eksperckim Projekcie KPZK bardzo marginalnie potraktowano także problematykę związaną z ochroną dziedzictwa kulturowego. Zagadnienie to zostało zupełnie pominięte w diagnozie. Jedyne w jej części dotyczącej obszarów problemowych wspomina się o „wyzwaniu, jakim jest zachowanie dziedzictwa kulturowego epoki industrialnej” w konurbacji górnośląskiej oraz mówi się o potrzebie ochrony dziedzictwa kulturowego obszaru Sudetów.

Również w części dokumentu przedstawiającej cele strategiczne, zapisy dotyczące dziedzictwa kulturowego mają charakter marginalny. Nie wskazuje się żadnych działań mających na celu ochronę walorów kultury materialnej, koncentrując się na ochronie krajobrazu (cel: 3a „Powstrzymanie degradacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych”, w którym rozważa się utworzenie parków przyrodniczo - kulturowych).

Podobna sytuacja ma miejsce w wizji, gdzie w rozdziale czwartym „Stan środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego” co prawda przewiduje się zabezpieczenie techniczne najbardziej zagrożonych zabytków oraz nadanie im nowych funkcji, a także przewiduje się odpowiednie użytkowanie i finansowanie ich utrzymania, jednak działania te w żadnej sposób nie wiążą się z częścią zawierającą cele strategiczne, gdzie nie wskazano instrumentów służących ich realizacji.